Floravaktarna i Skåne Rapporterar

Klintsnyltrot i Skåne 2009–2024

Magnus Magnusson

Figur 1. Borrebacke hyser Skånes rikaste förekomst av klintsnyltrot. Här den södra delbacken där dessvärre knylhavre dominerar och buskar invaderar idag. Foto: Magnus Magnusson 2024-07-01.

Klintsnyltrot *Orobanche elatior* är en av de klassiska skånearterna. Visserligen har arten även uppträtt norr om Skåne men bara tillfälligt och då har den troligen varit insådd. Arten är rödlistad som Starkt hotad (EN) vilket innebär att den inte bedöms ha en långsiktigt livskraftig population. Jag har tidigare skrivit om klintsnyltroten (Magnusson 2008) men det har hänt en hel del sedan dess. Avsikten är att här ge en aktuell bild över lokalerna avseende individantal, hot och eventuell skötsel.

Klintsnyltroten är en helparasitisk ört som saknar klorofyll. Värdväxten i Skåne är väddklint och någon gång rödklint.

Blomningstiden i Skåne är under juni–juli. Stängelns höjd varierar från några centimeter till cirka 90 centimeter. Blomfärgen varierar från gul (f. *citrina*) till mörkt brunviolett. Under blomningen är växten mjuk men blir därefter torr och hård. Fröna är små och måste komma i kontakt med värdväxtens rötter för att kunna gro. Generellt för snyltrötter anges grobarheten hos fröna kunna vara över 20 år (Thorogood, C.J. & Rumsey, F.J. 2021). De betecknar klintsnyltroten som svagt perenn eftersom ett fräscht exemplar ibland kan sitta tätt intill föregående års vinterståndare och därför måste komma från samma knöl.

Utbredningen i Skåne är i den södra och sydvästra delen. På Kinnekulle sågs klintsnyltroten senast 1993 och i Norrköping 2008 enligt Artportalen. I Norden i övrigt finns arten i Danmark där den finns på 6–8 någorlunda säkra lokaler och är där liksom i Sverige rödlistad (EN) och fridlyst (Naturbasen). Totalutbredningen är från England och Frankrike i väster till Centralasien i öster. Den betecknas som sällsynt utom i vissa områden där den är vanlig (Kreutz. C. A. J. 1995).

Växtplatserna är enligt Tyler, T. m.fl. (red.) 2007: ”solöppna, torra – friska, oftast ohävdade, mycket basrika men måttligt näringsrika miljöer, kulturpåverkade stäppbackar och stäppartade åkerholmar, ättehögar, leriga strandbranter samt banvallar”. Under förändring skriver de att ”antalet lokaler alltsedan mitten av 1800-talet pendlat mellan 15 och 30 och ingen tydlig trend är urskiljbar”.

Om hotet mot klintsnyltroten skriver Olsson (1999) att ”det främsta hotet troligen är förbuskning och igenväxning, på en del lokaler som följd av upphörande bete. Å andra sidan missgynnas sannolikt bestånd av klintsnyltrot även av ett alltför intensivt bete. De flesta lokalerna för arten finns i en intensivt och rationellt utnyttjad del av Skåne. Uppodling, täktverksamhet och anläggningsarbeten av olika slag har förstört flera av de tidigare lokalerna och utgör hot mot några av de kvarvarande. Vägkantsförekomsterna av klintsnyltroten hotas även av för tidig slåtter”.

Eftersom klintsnyltroten är lätt att odla har den blivit insådd på några lokaler. John Kraft (1979) sådde frön direkt på värdväxtens rötter vid Fredriksberg och Granebacken i Malmö varefter klintsnyltroten visade sig efter ett par år. Han spred arten även inom Käglinge rekreationsområde genom att lägga ut fröståndare på tre olika platser (Kraft 1982, s. 19). Heribert Nilsson (1947) strödde ut frön i riklig väddklintsvegetation norr om Höjeå i Lund och de första plantorna kom upp efter fyra år.

Den äldsta litteraturuppgiften om klintsnyltroten i Skåne är Leche (1744) som skriver att arten ”Växer bland buskar emellan landsvägen och åkrarna intet långt från grinden vid Råå”. En något yngre uppgift är Wahlenberg (1823–1824) som skriver att klintsnyltroten var ”under förlidet i början så torra år (1822) ymnigt växande i åkrarna vid Esperöd utmed Stenshufvud, äfvensom på Möllevången vid Malmö; också är den återsedd i trakten av Rå. Under vanliga mera kalla och våta somrar synes den föga”. Enligt Lilja (1870) är klintsnyltroten sällsynt och han nämner ett femtontal lokaler. Till skillnad mot idag är flera från inlandet såsom Gudmundtorp, Harlösa, Fågelsång, Benestad och Skåne-Tranås. På ostkusten anger även han Äsperöd. Som växtplatser anger han renar, vid vägar och i åkrar. Vid Hillesborg (troligen Hildesborg) växte klintsnylroten i mängd vid landsvägen. I Malmö växte klintsnyltrot i ärt- och havreland mellan slottet och Ribersborg. Väddklinten *Centaurea scabiosa* var förr ett inte särskilt vanligt men besvärligt ogräs vars djupa rötter dåtidens plogar hade svårt att rå på (Bohlin 1933).

Göran Mattiasson (2008) skriver att torrängar med väddklint och klintsnyltrot måste skötas genom bete men att djuren ska bort under klintsnyltrotens blomning och fruktbildning i juni–juli för att undvika att snyltrötterna blir uppätna. Värdväxten hotas av täta bestånd av knylhavre *Arrhenatherum elatius* och av igenväxning med buskar och träd. Knylhavre-dominerade torrängar är ett resultat av kvävenedfall.

.

Lokalerna

Fastlandet

Västra Karup. Drottninghall

Lokalen är den sydvästra delen av fornminnesområdet Drottninghall. Sista gången klintsnyltrot syntes till här var 2013 då två exemplar fanns i vägkanten. I fårbetesmarken fanns klintsnyltroten senast 2003.

Västra Karup, södra infarten

På den västra vägkanten har inte klintsnyltrot synts till efter 2010 då 4 exemplar noterades. Den mindre markvägen som arten växte vid breddades genom att kanten skrapades av och då följde även väddklinten med. Väddklint finns kvar några meter bort men hit har inte klintsnyltroten hittat.

På den östra vägkanten uppträder klintsnyltroten fortfarande om än sporadiskt. 2011 dök 5 exemplar upp efter att ha varit borta sedan 2006. Mellan 2020–2024 fanns det 4, 8, 1, 0 respektive 11 exemplar. Här finns ett tiotal väddklintplantor innanför ett dike vid vägkanten. 2024 satt 8 exemplar av klintsnyltrot tillsammans i själva diket men undgick slåtter tack vare att de satt vid en skylt om artrik vägkant. Bland följearterna märks främst skogsklöver *Trifolium medium* medan knylhavre är sparsamt. Innanför går en mindre stig som hålls öppen och där väddklinten sparas. Förutom på andra sidan vägen fanns klintsnyltroten tidigare även i backen ovanför.

Råå, skjutbana

Efter ha varit borta sedan 2010, då 6 exemplar växte tillsammans, fanns 1 exemplar klintsnyltot 2023 vid markvägen till skjutbanevallen. År 2024 fanns här inga alls. Väddklint växer fortfarande riklig på lokalen. År 2020 röjdes markvägen på buskar och detta har gynnat raggarv *Cerastium brachypetalum*, som här har en av sina få skånska lokaler. Sporadiskt har det även funnits några exemplar klintsnyltrot vid stigen ovanför branten. Här fanns 7 exemplar

2009 och som mest 11 exemplar 2020. Under åren 2021–2024 fanns här 3 exemplar 2022.

En intressant lokal är en förekomst vid markvägen söder om vattentornet i Råå. Här fanns 1 exemplar 1989 och 2 exemplar 2016 på samma eller en närliggande lokal (Artporalen, Jan-Erik Hederås). Detta kan vara den lokal som ligger närmast den som Leche beskrev 1744. På senare tid har vägkanten alltmer invaderats av buskage och väddklinten är nästan borta. När Arvid Nilsson var här 1962 var backsluttningarna söder om vattentornet fortfarande till stor del öppen mark med mycket väddklint men sparsamt med klintsnyltrot (Nilsson 1962). I dag finns ett ganska stort område nedanför sluttningen sydväst om vattentornet, med mycket väddklint men utan klintsnyltrot (Fig. 2).

Åkerkulle norr Sundsgården

År 2009 var ett rekordår för klintsnyltrot med hela 10 exemplar på åkerkullen. Året därpå fanns det inga alls. Åren 2020–2024 fanns här 3, 2, 3, 4 respektive 4 exemplar. Från och med 2011 dyker klintsnyltroten även upp på trädesåkern söder om kullen då 2 av de 4 exemplaren växte här. Kullen har hittills skötts ideellt genom buskröjning och slåtter. År 2024 stängslades kullen in och ingår nu i betesfållorna kring Sundsgården. Fodergetruta *Galega orientalis* invaderar alltmer trädesåkern.

Ny lokal söder om Sundsgården

En ny lokal hittades 2023 söder om Sundsgården i den östra kanten av Örby ängars naturreservat av Bengt Hertzman, Jan-Erik Hederås och Sven-Åke Hanson (Artportalen). Då fanns 7 exemplar medan det 2024 sågs 2 exemplar. Lokalen ingår i en av fållorna som betas av nötkreatur. Här hade betats tidigare under året varigenom knylhavret hindrats bilda strån med vippor. Väddklinten var mindre påverkad och bildade blomstjälkar med knoppar (Figur 3). Lokalen bör vara den samma som Arvid Nilsson beskriver som backsluttningarna något hundratal meter söder om Sundsgårdens folkhögskola (Nilsson 1962). Då fanns här 8 exemplar.

Ålabodarna vid utsiktsröjning

I lokalen inräknas även ravinen åt söder, där det ibland kan finnas enstaka exemplar. Efter upptäckten av lokalen 2008 har klintsnyltroten varit årsviss. Som mest noterades 37 exemplar 2013. Åren 2020–2024 växte här 2, 12, 26 respektive 8 exemplar. Tidigare röjning bör ha gjorts för att sommarstugan innanför ska få bättre utsikt. Buskagen har nu brett ut sig igen väster om stigen varför en ny röjning vore välkommen.

Ålabodarna norr om svarttalldunge

Lokalen har flyttat sig något norrut och sträcker sig numera fram till ravinen. Här fanns väddklint och klintsnyltrot i en miljö som hölls naturligt öppen i en erosionsbrant. Erosionen har dock varit så kraftig att branten till största delen spolats bort och klintsnyltroten finns nästan enbart kvar kring stigen ovanför. 2013 fick stigen flyttas något inåt land på grund av erosionen. Från att tidigare enbart funnits väster om stigen dök klintsnyltroten 2018 även upp på den östra sidan med 6 exemplar mot 22 på den västra. 2019–2020 fanns 12 respektive 26 exemplar väster och 12 respektive 68 exemplar öster om stigen. 2021 inträffade det oväntade då klintsnyltroten uteblev helt medan väddklinten som vanligt såg kraftig ut. Åren 2022–2024 fanns 1, 16 respektive 2 exemplar klintsnyltrot väster om stigen och 55, 122 respektive 25 exemplar öster om stigen.

Figur 2. Varför koloniserade inte klintsnyltoten den här ytan SV vattentornet i Råå medan tid var? Nu är klintsnyltroten nästan borta från området där Leches lokal bör ha varit (2024-06-23). Foto: Magnus Magnusson.

Figur 3. Tidigt bete har hindrat knylhavren att växa sig högt söder om Sundsgården (2024-06-23).
Foto: Magnus Magnusson.

Den kraftiga ökningen öster om stigen kan hänga samman med flyttningen av stigen 2013 då man grävde i kanten och blottlade och rörde om i jorden. Klintsnyltroten väcker här viss uppmärksamhet eftersom den finns så nära en populär vandringsled.

Ålabodarna på gånggriften

År 2008 hittade Eric Noréll klintsnyltrot på gånggriften i åkern öster om svarttalldungen. Då fanns det 13 exemplar. År 2020 fanns 1 exemplar medan kullen var avslagen tidigt 2021 och någon klintsnyltrot syntes inte till. År 2022 fanns 5 exemplar, 2023 4 exemplar och 2024 22 kraftiga exemplar (Fig.4). Väddklinten finns både på och kring högen och är högvuxen. Knylhavre var tidigare dominant men har minskat sedan färdig gräsmatta lagts ut på kullen. Väddklinten måste ha kommit upp genom gräsmattan.

Ålabodarna ovanför badbryggan

Förut fanns klintsnyltrot även innanför stängslet ovanför slänten men här är nu igenvuxet. Slänten är så stabil att alm, hagtorn och vresros brer ut sig. År 2021 fanns 7 exemplar varav 2 i slänten och 2022 6 exemplar varav 1 i slänten, 2023 10 exemplar varav 3 i slänten och 2024 2 exemplar ovanför slänten. Gräsmattan ovanför klipps normalt (ej 2024) så att en remsa sparas närmast kanten där klintsnyltroten brukar finnas.

Sundvik, lergravsområdet

Här har skett en positiv utveckling tack vare de naturintresserade bröderna Niclas och Per Lundqvist som köpt in området och sköter det ideellt. Det södra lergravsområdet stängslades in 2011 och började betas. Samtidigt togs många buskar och träd bort. Den stäppartade ytan på udden i nordväst befriades från mycket hagtorn som expanderade nedifrån i branten. Även en grandunge ovanför togs bort. Något oroande var att klintsnyltrot saknades här både 2011 och 2012. Därefter har klintsnyltroten varit årsviss även om antalet ofta är litet. År 2020 fanns 11, 2021 8, 2022 19, 2023 1 och 2024 4 exemplar. I och med röjningarna och den sparsamma förekomsten av knylhavre samt god tillgång till väddklint, bör lokalen vara säkrad för lång tid framöver. På de platåartade delarna var klintsnyltroten så gott som borta när betet infördes. Genom ett ganska kraftigt bete i början med Highland cattle minskade eller försvann det tidigare dominanta bergröret *Calamagrostis epigeios*. En viss uppblomstring skedde när betestrycket minskade och de första klintsnyltrötterna dök åter upp här 2019 då 3 exemplar noterades. 2020 var det 4, 2021 0, 2022 6, 2023 43 och 2024 2 exemplar. Samtidigt har puktörne *Ononis spinosa* ssp. *maritima* ökat och dominerar fläckvis. Vid huset utanför betesområdet hittades 2020 17, 2021 3, 2022 19, 2023 116 och 2023 37 exemplar. Väddklinten är riklig och knylhavren dominerar inte.

I den norra lergraven har den norra sluttningen röjts. I kanten ovanför fanns tidigare enstaka exemplar. I den södra delen har lokalen med mycket kungsmynta och prästkrage alltmer vuxit igen med hagtorn. Som mest fanns här 23 exemplar klintsnytrot 2018. Därefter har det varit 22, 2, 3, 8, 0 respektive 1 exemplar. Enstaka exemplar kan även påträffas på plan mark i norra lergraven liksom utanför betesmarken i sluttning av den södra lergraven.

Rustningshamn

Nötkreaturen på platån nordost om Rustningshamn brukar släppas in tidigt och flyttas senare till en annan fålla. Betet är svagt men tillräckligt för att hindra knylhavre att bli alltför dominant. Antalet kintsnytrot 2020–2024 var 27, 5, 21, 30 respektive 24 exemplar. Eftersom området hotades av kraftig förbuskning röjdes här 2021. Icke blommande väddklint, som bör vara unga plantor, är vanliga. Lokalen utanför stängslet i nordöstra delen såg ut att bli en rik lokal med som mest 32 exemplar 2009, men har därefter minskat. 2020–2024 fanns här 5, 8, 6, 7 respektive 0 exemplar. 2021 införlivades lokalen i betesmarken. Knylhavre dominerar alltmer och djuren går inte gärna här på grund av att det är brant.

Figur 4. Klintsnyltrot på gånggriften vid Ålabodarna (2024-06-24). Foto: Magnus Magnusson.

Sedan fårbete infördes i bergrörsbeståndet nedanför är klintsnyltroten borta. 2023 fanns 2 exemplar utanför stängslet i söder.

Utefter cykelvägen kan enstaka exemplar dyka upp, men buskage har trängt undan väddklinten alltmer.

I hamnen kan vissa år påträffas kraftiga exemplar tillsammans med högvuxen väddklint. 2020-2024 fanns 0, 5, 7, 8 respektive 9 exemplar.

Söder om hamnen är klintsnyltroten nästan årlig i betesmarken eller i ovandelen av branten vid en brant stig cirka 150 m sydost om hamnen. 2020–2024 fanns här 5, 0, 3, 2, respektive 1 exemplar. En annorlunda och ny lokal för klintsnyltrot finns inom ett bladvassdominerat område utanför stängslet i betesmarkens södra del (Fig. 5). År 2011 och 2012 fanns här 1 exemplar, 2013 – 8, 2014 – 11, 2015 – 20, 2016 – 23, 2017 – 60, 2018 – 86, 2019 – 113, 2020 – 232, 2021 – 54, 2022 – 103, 2023 – 134 och 2024 – 37 exemplar. Följearter, förutom dominant vass *Phragmites australis*, är bl.a. gullusern *Medicago falcata*, mellanlusern *Medicago sativa* × *falcata*, gulmåra *Galium verum*, knylhavre (gles), färgkulla *Anthemis tinctoria*, sandlosta *Anisantha sterilis*, åkervädd *Knautia arvensis*, rödklint *Centaurea jacea*, morot *Daucus carota*, kungsmynta *Origanum vulgare* och rödsvingel *Festuca rubra*. Bladvassen har tagit över alltmer och väddklinten minskar. En bättre lokal för klintsnyltroten att kolonisera vore sydvända ytor, med mycket väddklint och utan knylhavre, i betesmarken innanför, men det är möjligt att här är för torrt både för klintsnyltrot och knylhavre.

Sandbergen NV Hildesborg

En avvikande förekomst för klintsnyltrot hittades av Adam Bahr i kanten av en brant stig i den skogklädda delen av Sandbergen nordväst om Hildesborg. En kraftig väddklintplanta hyste 2022 – 7 och 2023 – 2 klintsnyltrötter. 2024 fanns ett exemplar i sand invid stigen. Runt omkring väddklinten är det mycket sand och enstaka följearter som sandlosta och fältmalört *Artemisia campestris*. Noterbart är att knylhavre saknas.

Lund, Klostergården

Trots att väddklinten gick tillbaka och buskagen ökade var klintsnyltroten åtminstone vissa år ganska talrik här. Till exempel så var här 37 exemplar 2011 och 2015 45 exemplar. Trafikverket förbättrade förhållandena närmast järnvägen 2016 när de tog bort buskar i samband med att de satte upp stängsel mot spåren. Ytterligare förändringar tillkom i samband med byggandet av fyrspårig järnväg. Visserligen kom de nya spåren inte att direkt beröra lokalen för klintsnyltrot, men Trafikverket engagerade sig i att försöka bevara klintsnyltroten. År 2020 röjdes buskar och den sydostvända slänten skrapades av med grävmaskin för att få bort rötter av träd och buskar (Kaj Svahn i e-mail). På den barskrapade sydostsluttnigen såddes in en torrängsfröblandning tillsammans med frön av väddklint och 100 väddklintplantor (från Pratensis) planterades ut. Samtidigt stängslades lokalen in. På platån röjdes inga buskar bort, troligen för att hindra obehöriga att beträda området. År 2021 sådde Kaj Svahn ut klintsnyltrotsfrön från Borrebacke genom att gräva ner dem några centimeter djupt i närheten av en planta av väddklint. Redan 2022 kom klintsnyltrötter upp i mängd i sydostslänten. Då hittades 53 exemplar. Dessutom fanns på den ursprungliga mera sydvända lokalen 38 exemplar. År 2023 var det 4

Figur 5. Den ovanliga lokalen vid Rustningshamn med bladvass innan bladvassen ännu var helt dominant 2020-07-03. Foto: Magnus Magnusson.

exemplar på den ursprungliga lokalen och 51 på den insådda sydostsluttningen. 2024 fanns 44 exemplar på den insådda lokalen och 2 på den ursprungliga. Här ska ha varit ännu fler exemplar på den branta och svårtillgängliga sydostslänten både 2022 och 2023. Trafikverket har dessutom fått tillstånd att så in klintsnyltrot på två andra lokaler.

En ny lokal för klintsnyltrot söder om Höjeå och i anslutning till banvallen hittades 2022 (Kaj Svahn i e-mail). Då var där 5 exemplar, 2023 3 och 2024 6 exemplar. Banvallen har här ovanligt riklig förekomst av väddklint. Andra arter är bl.a. foderlosta *Bromopsis inermis*, sträv kardvädd *Dipsacus strigosus*, skogslök *Allium scorodoprasum*, knylhavre, blåhallon *Rubus caesius*, åkervinda *Convolvulus arvensis* och kvickrot *Elytrigia repens*. Lokalen har inte lagts in som floraväktarlokal då den ligger så nära järnvägen.

Östra kyrkogården i Malmö

Efter att ha varit en säker lokal för klintsnyltrot, med årlig slåtter, hände något 2007 när väddklinten inte kunde återfinnas. År 2006 fanns 35 exemplar av klintsnyltrot och gott om väddklint. År 2008 var visserligen väddklinten tillbaka men bara som 7 vegetativa exemplar. År 2009 fanns 6 blommande plantor av klinten. 2010 fanns 13 blommande exemplar varav en planta hade 2 klintsnyltrötter, som nu åter var tillbaka. År 2011 var det ännu bättre. Nu fanns det 18 blommande och 2 vegetativa väddklintplantor och 3 klintsnyltrötter varav 2 på samma planta. Mellan 2012 och 2014 fanns det mellan 3 och 5 klintsnyltrötter och 7 till 17 väddklintplantor. Mellan 2015 och 2018 sågs inga klintsnyltrötter och få väddklintar. Vid ett par tillfällen var lokalen avslagen vid besöken. 2019 skedde en viss stabilisering då åter ett exemplar av klintsnyltrot visade sig och det fanns 14 blommande väddklintplantor. 2020 var det 3 klintsnyltrötter på samma planta som året före. Efter samtal med kyrkogårdsmästaren föreslog denna att väddklinten i fortsättningen ska sparas vid slåttern som brukar vara i augusti. Från 2021 sker en stabilisering av antalet väddklint till cirka femton blommande plantor. Antalet klintsnyltrötter var 2021 6 på samma planta som åren innan, 2022 3 på samma planta och 1 exemplar på en annan planta och 2023 var det hela 13 klintsnyltrötter på samma planta som tidigare och 1 i närheten av det ensamma exemplaret året innan. 2024 klipptes den plana ytan som gräsmatta av misstag men plantan med många klintsnyltrötter hade inte skadats eftersom den växer i en sluttning. Detta år hade den 7 klintsnyltrötter. Problemet här är att det är svårt att hitta plantor som tyder på föryngring av väddklint trots slåttern som borde åstadkomma jordblottor.

Malmö, ättehög, NO Fredriksberg

Åttehögen är sannolikt en av John Kraft insådd lokal. Väddklint finns kvar öster om högen. Kaniner har invaderat högen och grävt gångar. År 2024 hade kaninerna kortsnaggat vegetationen söder om backen men sparat väddklinten på östra sidan där det fanns 3 exemplar klintsnyltrot på icke blommande väddklint.

Malmö, Granebacken, Kristineberg

Granebacken är en av John Kraft insådd lokal. Väddklinten har försvunnit här som följd av ett alltför kraftigt bete av kaniner. Mellan 2008 och 2011

fanns inga klintsnyltrötter. 2012 var backen knappt betad alls och det var gott om blommande väddklint. Då fanns 14 klintsnyltrötter. Året därpå fanns 2 klintsnyltrötter. 2014 återfanns ett sista exemplar av klintsnyltrot. Väddklinten var helt borta 2018.

Käglinge rekreationsområde

De ursprungliga av John Kraft (1982) insådda lokalerna har vuxit igen med buskage. Från dessa har sannolikt klintsnyltrot spridit sig till de två lokaler som finns här idag. I den sydvästra delen i Långa hagen varierar antalet klintsnyltrot beroende på när lokalen betas. Här betas av får men under en begränsad tid genom att djuren flyttas till en annan fålla. Betet bidrar till att knylhavren inte blir så dominant. Bete går bra både mycket tidigt och efter klintsnyltrotens blomning. År 2020 var här nyligen avbetat och klintsnyltroten fanns bara i ett exemplar på golfbanan intill. År 2021 var ett bra år med 24 exemplar. För övrigt är förekomsten numera sparsam. 2022 fanns 5, 2023 – 3 och 2024 – 6 exemplar. Lågvuxen, inte blommande väddklint är riklig här. På golfbanan har väddklinten försvunnit på grund av att jord lagts ut.

Ett bra område för klintsnyltroten borde vara 150 m norrut i Långa hagen där väddklinten är riklig inom ett mindre torrt område där dock buskar börjat breda ut sig på senare tid.

Den andra lokalen är norr om golfbanan nära en kraftledningsstolpe där Mikael Anderlund hittade 6 exemplar 2017. Fältskiktet är högt och består av bl.a. väddklint, gulmåra, hundäxing *Dactylis glomerata*, mellanlusern, knylhavre och rödsvingel *Festuca rubra*. Åren 2022–2024 fanns 13, 18 respektive 7 exemplar. Även vid en grusväg i närheten kan klintsnyltrot påträffas.

Borrebacke

Vid första besöket på Borrebacke 1988 fanns 23 exemplar i den östra–sydöstra delen. Därifrån spred sig klintsnyltroten även till den västra delen av backen. Kolonisationen av den norra delbacken dröjde länge. År 2000 fanns här 1 exemplar medan det på resten av backen fanns 479 exemplar. När Borrebacke haft som flest exemplar hittills, 1395 exemplar 2005, fanns bara 11 av dem på den norra delbacken. År 2015 var första året som det fanns fler exemplar på norra delbacken, 223 exemplar, än på den södra som hade 91 exemplar. Sedan dess har norra delbacken varit rikligast i takt med att antalet exemplar på södra delbacken minskat som följd av att väddklinten gått tillbaka mycket här (fig. 1 & 6).

År 1988 var det brukade åkrar kring Borrebacke, men dessa övergick efter några år till trädesåkrar. De förvandlades till lågvuxna permanenta vallar med mycket engelskt rajgräs *Lolium perenne*. Här skapades en ny biotop för väddklinten och klintsnyltroten. Först växte de främst i kanten av den östra trädesåkern. Så småningom expanderade bl.a. väddklint, sammetsbockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *nigra*, fältvädd *Scabiosa columbaria* och klintsnyltrot ut i den östra trädan. 2015 plöjdes den östra trädan upp och odlades med korn. Året därpå lades den åter i träda. I början slogs östra trädan kring midsommar men numera senare. Särskilt från 2018 har det varit många exemplar i trädorna. 2018 var det 37, 2019 – 73, 2020 – 66, 2021 – 53, 2022 –60, 2023 – 105 och 2024 – 92 exemplar. Det är som om klintsnyltroten flyr från backen.

Torkan 2018 påverkade inte väddklinten utan den blommade rikligt och antalet klintsnyltrötter var som det brukar vara. 2019 var sanddrådra *Camelina microcarpa* ganska riklig liksom 2020 då det

Figur 6. Borrebacke. I södra delen av norra delbacken är det fortfarande ganska öppet (2024-07-01). Foto: Magnus Magnusson.

även var gott om blåeld *Echium vulgare*, piggtistel *Cardium acanthoides* och taggsallat *Lactuca seriola*. År 2020 hade både klintsnyltroten och ljungsnärja *Cuscuta epithymum* ett bra år.

År 2009 och 2011 provades att slå backen för att minska dominansen av knylhavre och gynna andra arter. Slåttern gjordes sent, i början av oktober, när pengar blivit tillgängliga. År 2009 fanns det 320 exemplar av klintsnyltrot, 2010 var det 66 exemplar, 2011 fanns det 155 exemplar, 2012 var det 51 exemplar och 2013 289 exemplar. Orsaken till de låga antalen klintsnyltrötter åren efter slåtter är troligen den sena tidpunkten för denna åtgärd, som kan ha gynnat knylhavren på bekostnad av väddklinten.

Sammanlagt hade Borrebacke 184 exemplar 2014, 2015 – 328, 2016 – 352, 2017 – 407, 2018 – 575, 2019 – 738, 2020 – 1077, 2021 – 319, 2022 – 762, 2023 – 465 och 2024 – 408 exemplar.

Väddklinten och klintsnyltroten hotas förutom av knylhavre av flera stora bestånd med blåhallon och av askuppslag i den norra delen av norra delbacken. Ett par askar i träddungen på norra backen fröar av sig och småplantor kommer ständigt upp i den norra ännu öppna delen, trots flera röjningar. En av askarna har nu fått askskottsjuka men den andra asken bildar fortfarande rikligt med frön. Tidigare var även ett par almar ett problem genom att sprida småplantor, men almsjukan har tagit död på dem.

Bernstorp

Den sydligaste backen av de tre vid Bernstorp är ett skräckexempel på hur det kan gå. När jag började räkna fanns det 1989 hela 246 exemplar. Tack vare att väddklinten är långlivad kan klintsnyltrot fortfarande uppträda på själva backen. 2020 fanns 15, 2021 – 8, 2022 – 0, 2023 – 1 och 2024 – 4 exemplar. Enstaka plantor uppträder även i den kraftiga väddklintvegetationen väster om backen norr om en mindre trädesåker. Ljungsnärjan som kom tillbaka på backen 2005 försvann snart igen. Backen domineras främst av knylhavre, brännässla *Urtica dioica* och blåhallon. Blodnäva *Geranium sanguineum* är dominant i den södra delen.

Den mellersta backen såg lovande ut 2005 med 17 exemplar och 2006 med 10 exemplar, men sedan sjönk antalet klintsnyltrötter och åren 2020–2024 var antalet 0,1, 0, 2 respektive 6 exemplar. Klintsnyltroten växer i den sydöstra delen av backen tillsammans med bl.a. fältvädd. Väddklinten har minskat kraftigt på delar av backen.

På jordvallen nära väg 100 sågs klintsnyltroten senast 2011 då här fanns 1 exemplar. Väddklinten är troligen också borta.

Lokalen i diket invid väg 100 hade 2009 och 2010 10 respektive 8 exemplar. Vissa år har klintsnyltroten uteblivit. Åren 2020–2024 fanns här 0, 3, 5, 4 respektive 1 exemplar. År 2024 hade jord sköljts ner ovanifrån från åkern. Vägkanten vid väg 100 har inte varit slagen vid besöken och vid ett tillfälle växte klintsnyltroten bara någon meter från vägbanan.

Lyckebo

Åkerkullen har förändrats på så sätt att foderlostan i den södra och västra delen av backen har expanderat liksom luktvicker *Vicia tenuifolia*. Även knylhavre och blodnäva dominerar här. Väddklinten är fortfarande riklig i den norra delen och kring en öppen yta i den mellersta delen. Antalet klintsnyltrötter har varierat under åren men är nästan årlig. Från 2009 och framåt har antalet varit 5 eller färre med undantag av 2014, då det fanns 10, 2015 – 16 och 2017 – 10 exemplar. Åren 2020–2024 var antalet 4, 2, 4, 0 respektive 4 exempar.

År 2016 och troligen även 2017 brändes backen på våren. Det var svårt att se någon omedelbar effekt av bränningen. Möjligen var kullen något mindre gulfärgad än vanligt av knylhavrevippor.

Solvik, V Trelleborg

En ny lokal hittades av Janne Dahlén 2022 vid ett brett dike cirka 400 m SSV åkerkullen vid Lyckebo. År 2022 och 2023 fanns här 20 exemplar medan antalet ökat till 23 exemplar 2024. Lokalen finns på den norra dikesslänten och bland följearterna märks förutom knylhavre bl.a. gulmåra, blåhallon och småborre *Agrimonia eupatoria*. År 2023 växte 7 av exemplaren i trädesåkern ovanför diket och alla var avhuggna. 7 av exemplaren satt på samma väddklintplanta på dikesslänten något längre åt sydost. År 2024 växte 9 exemplar i slänten och 14 ovanför i den ännu inte slagna trädesåkern. De i trädesåkern växte i en mindre sänka med lite mindre knylhavre och med vitmåra *Galium boreale* som följeart. Inga exemplar hittades längre åt sydost.

Åkerkulle 1 600 m SO Kvärrestad kyrka

Klintsnyltroten är sparsam här och saknas vissa år. År 2009 fanns det 20 exemplar. Därefter har antalet plantor varit lägre. Åren 2020–2024 fanns 3, 5, 7, 0 respektive 0 exemplar. Förutom på själva backen kan klintsnyltroten finnas på markvägen nedanför backen och vid en stor sten som lagts ut nära åkern. Slån breder ut sig och väddklinten har gått tillbaka och 2024 fanns bara enstaka plantor kvar. Fortfarande finns bl.a. backsilja *Peucedanum oreoselinum*, ängsskära *Serratula tinctoria* och backskafting *Brachypodium pinnatum* kvar.

150 m NO Kulladal, 2,3 km NO Lunnarp

Lokalen hittades 2011 av Moca Odesjö och är den nordligaste i östra Skåne. Växtplatsen är breda vägkanter på båda sidor om en markväg. Flest klintsnyltrötter växer på den västra sidan. Som mest hittades 60 exemplar 2019. Åren 2020–2024 fanns här 30, 35, 20, 23 respektive 8 exemplar. Vegetationen domineras av knylhavre (Fig. 7). Andra arter är bl.a. hundäxing *Dactylis glomerata*, stor ängssyra *Rumex thyrsiflorus*, blodnäva, bockrot *Pimpinella saxifraga*, röllika *Achillea millefolium*, mellanlusern och kungsmynta *Origanum vulgare*. Vägkanterna

slås någon meter in från vägen men så tidigt att väddklinten kan blomma och enstaka klintsnyltrötter kommer då upp även inom det slagna området. Ett jakttorn sattes upp 2022.

Ven

Tillbakagången för klintsnyltrot på Ven har fortsatt och numera påträffas bara något enstaka exemplar på lokalerna vid Husvik, mellan vägen till campingplatsen och strandskoningen, samt vid Gässviken. På det förra lokalen finns några väddklintplantor kvar i den nordvästra delen, där det ibland kunnat finnas klintsnyltrot (Fig. 8). År 2020 fanns 3 exemplar liksom 2023. År 2024 fanns bara 5 blommande och 2 vegetativa väddklintplantor kvar och de var hårt trängda av bl.a rörsvingel *Festuca arundinacea*. Den tidigare rikliga förekomsten av väddklint har inte kunna bibehållas trots bränning och slåtter. Väddklinten har inte kunnat föryngra sig i det täta fältskiktet utan har dött ut efterhand.

Vid Gässviken har tidigare bränning ersatts av fårbete och ovanför lokalen har det byggts ett hus. I slänten kan ännu något exemplar av klintsnyltrot påträffas beroende på om och hur starkt här betas. I ovankanten där det tidigare brukade finnas flera exemplar förekommer numera klintsnyltroten sporadisk i anslutning till stängslet. 2020–2024 fanns här 3, 0, 1, 1, respektive 0 individ. År 2024 klipptes inte gräsmattan framför huset och i en remsa vid kanten mot backafallet finns flera exemplar av väddklint.

I Bäckviken gjordes ett uppehåll i betet mellan 2013 och fram till och med 2016. Väddklinten fanns kvar men någon uppblomstring blev det aldrig av vare sig för värdväxten eller parasiten. Antalet klintsnyltrot var här då 3, 8, 2 respektive 5

Figur 7. Kulladal. Tidig slåtter är ett sätt att hindra knylhavren från att bilda vippor (2024-06-25). Foto: Magnus Magnusson.

Figur 8. Den välkända lokalen vid Husvik har blivit en trivial torräng (2024-07-08). Foto: Magnus Magnusson.

exemplar. 2017 återupptogs fårbetet och därefter försvann klintsnyltroten och numera är även väddklinten borta.

Övriga lokaler på ön har bara haft sporadiska förekomster av klintsnytrot. Öster om hamnen i Norreborg fanns ett exemplar 2010 och 2021. Väddklinten finns kvar men är sparsam. I södra delen av Prästgårdsbackarna fanns 1 exemplar 2017 och 4 exemplar 2020. Vid värnet väster om Vens sydspets fanns 10 exemplar 2009, fem 2010 och ett 2012. Därefter har lokalen vuxit igen med slån. Vid Nämndemansgårdens backafall fanns ett exemplar 2017. Väddklinten är så gott som borta och raklosta *Bromopsis erecta* dominerar.

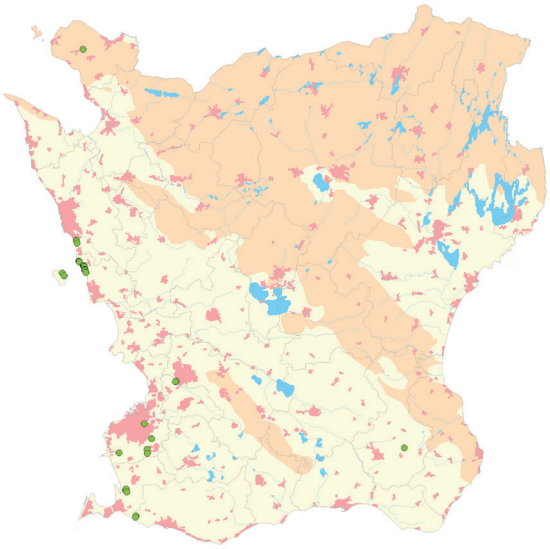
Det sammanlagda antalet exemplar och lokaler 2009–2024

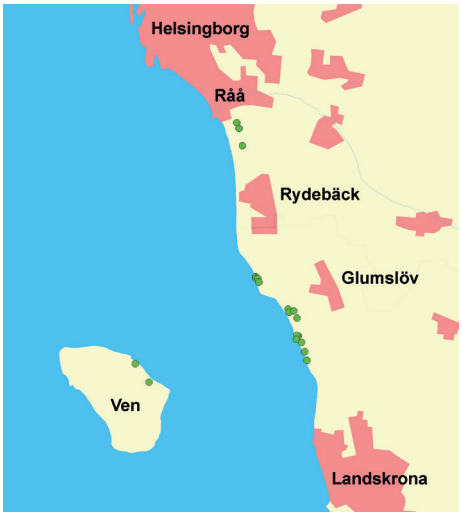
Antalet exemplar och lokaler för klintsnyltrot varierar mellan åren och någon trend är svår att se (Tabell). Det finns bra och det finns dåliga år. Detta förhålllande avgörs till stor del av storleken på förekomsterna på Borrebacke. Åren 2010, 2012 och 2014 var dåliga år på Borrebacke och därmed även sammanlagt i Skåne. År 2021 hade betydligt lägre antal än omgivande år. Detta orsakades, förutom av Borrebacke, av att ökningen på den nya lokalen i bladvass söder om Rustningshamn hade kulminerat och att lokalen norr om svarttalldungen i Ålabodarna helt saknade klintsnyltrot. Bra år, med undantag av 2021, har åren 2018–2023 varit. För Borrebackes del har det delvis berott på ökad kolonisation på trädorna runt backen. Bidragande för 2022 och 2023 har varit insådden av klintsnyltrot på banvallen vid Klostergården i Lund och för 2023 även att lokalen N Sundvik då hade ett bra år. För åren 2018–2020 och 2022–2023 har den nya lokalen i bladvass söder om Rustningshamn bidragit och för 2020 och 2023 lokalen norr om svarttalldungen, N Ålabodarna.

Det är fler lokaler som tillkommit än som försvunnit. Utgångna är Bäckviken på Ven, lokalen öster om Vens sydspets och den i Nämndemansgårdens backafall på Ven. Nya lokaler är den söder om Sundsgården i Råå, den med bladvass söder om Rustningshamn, den på Sandbergen NV Hildesborg, den söder om ån vid Klostergården i Lund samt den vid Solvik i Trelleborg. Detta visar att det kan löna sig att leta utanför kända lokalers omedelbara närhet.

Tabell. Det sammanlagda antalet exemplar och lokaler av klintsnyltrot i Skåne 2009- 2024, uppdelat på fastlandet och Ven. Med antal lokaler avses sådana där klintsnyltrot fanns året i fråga.

	Fastlandet		Ven		Sammanlagt	
År	Antal exemplar	Antal lokaler	Antal exemplar	Antal lokaler	Antal exemplar	Antal lokaler
2009	622	25	36	5	660	30
2010	228	22	13	5	241	27
2011	468	25	18	4	486	29
2012	209	26	16	5	225	30
2013	591	28	13	3	604	31
2014	429	26	11	2	440	28
2015	604	23	9	3	613	26
2016	595	24	14	2	609	26
2017	676	25	3	3	679	28
2018	882	23	7	2	889	25
2019	1082	26	0	0	1082	26
2020	1608	28	10	3	1618	31
2021	525	23	1	1	526	24
2022	1224	32	1	1	1225	33
2023	1150	32	4	2	1154	34
2024	723	29	0	0	723	29

Karta 1 & 2. Klintsnyltrot i Skåne resp. mellan Landskrona och Helsingborg 2024.

Karta 3 Utbredningen av klintsnyltrot enligt Weimarck, H. & Weimarck, G. 1985. Atlas över Skånes flora. Fyllda cirklar anger lokaler funna 1923–1984 medan de ofyllda anger äldre lokaler.

Antalet lokaler som haft förekomst av klintsnyltrot alla åren 2009–2024 eller för nya lokaler sedan de hittats är 11. Antal lokaler med förekomst förutom 1–2 år är 9.

Det är bara Borrebacke som är riktigt riklig. Förutom Borrebacke är det bara 3 lokaler som haft över 100 exemplar. Dessa är den vid huset vid Sundvik (vid ett tillfälle), lokalen N svarttalldungen i Ålabodarna, lokalen i vass S Rustningshamn och möjligen lokalen vid Klostergården i Lund (genom insådd).

Antalet lokaler skiljer sig från de som finns i Artportalen eftersom dellokalerna vid Ålabodarna, Sundvik och norr om Rustningshamn slagits samman.

Diskussion

Klintsnyltrotens utbredning

Jämfört med tidigare har klintsnyltrotens utbredning koncentrerats alltmer till väst- och sydvästskåne (Figur 1 och 2). Av utpostlokalerna är lokalen vid Västra Karup liten och inte årsviss och därför osäker. Av lokalerna i östra Skåne har klintsnyltroten inte synts till på åkerkullen vid Kverrestad de båda senaste åren, medan lokalen vid Kulladal bör vara säkrare. Tidigare var lokalen vid Äsperöd den nordligaste lokalen i östra Skåne. Denna utbredningstyp i östra Skåne delar klintsnyltroten med flera andra arter (Weimarck 1947). Pricken i Figur 2 nordost om Hässleholm var en insådd lokal. På samma sätt är det sannolikt att klintsnyltroten är insådd om den uppträder utanför utbredningsområdet på Karta 3.

Hot och skötsel

De största hoten mot klintsnyltroten är invaderande buskar och träd och alltför stor dominans av knylhavre. Vidare är alltför hårt bete av får, som gör att väddklinten försvinner, ett stort hot. Dessutom kan lokaler försvinna av ren slump eftersom de är små och relativt okända. De lokaler som är mest hotade av buskage är de vid Råå skjutbana, Borrebacke, Kvärrestad och vid norra lergraven N Sundvik. På lokalerna i betesmarkerna N Rustningshamn och i södra lergraven N Sundvik hålls buskagen efter.

Klintsnyltroten växer nästan alltid på marker där knylhavre finns. Där knylhavre är dominant bildas ett förnaskikt där frön från väddklinten hindras från att gro och lokalen finns bara kvar så längre väddklinten håller sig vid liv. Om det är tätt med knylhavre böjer sig dessa ner och hindrar nästan alla andra arter utom åkervinda, som klänger ovanpå. Det kan ses bl.a. på Bernstorpsbackarna.

Hur ska knylhavret bekämpas?

Bohlin (1928) skriver att knylhavret kommer upp tidigt och att det duger mindre bra till bete då det missgynnas av upprepad avbetning och tramp. Därför är de tidiga betena på betesmarken nordost om Rustningshamn och på den nya lilla lokalen söder Sundsgården bra för att bibehålla en rik väddklintvegetation. Dessutom flyttas djuren till en annan fålla senare under betessäsongen.

Även tidig slåtter, som vid Kulladal, utnyttjar att knylhavret växer upp tidigt. Det gäller att hitta rätt tidpunkt för slåttern så att inte väddklinten skadas alltför mycket eller någon klintsnyltrot slås av.

Slåtter på eftersommaren som på Östra kyrkogården har hindrat knylhavret att ta över helt, men inte från att väddklinten successivt minskat. Sen slåtter som provades på Borrebacke är inte bra.

Ett annat sätt att hålla efter knylhavre är bränning som var särskilt gynnsam på Bäckviken-lokalen på Ven, där en högvuxen vegetation av vädd- och rödklint gav upphov till riklig förekomst av klintsnyltrot. Den person (Åke Möller) som brände bodde själv nedanför backen och hade grannarnas förtroende.

Hur ser framtiden för klintsnyltrot i Skåne ut?

Lokalerna för klintsnyltrot är resultatet av någon form av mänsklig aktivitet och är beroende av skötsel för att finnas kvar. Skötsel är emellertid inte någon garanti för att väddklinten och klintsnyltroten kommer att finnas kvar för all framtid utan kanske bara förlänger förekomsternas livslängd. Lokaler som betas idag bör vara livskraftiga, såvida inte betet blir kraftigare eller ersätts med fårbete. Hittills har klintsnyltroten lyckats kompensera försvinnandet på en lokal med att finna en ny, utom på Ven där ytor med riklig förekomst av väddklint försvann på grund av att de växte igen. En liknande utveckling på fastlandet är inte trolig eftersom det finns många lämpliga lokaler kvar och att en viss spridning av klintsnyltrot sker. En minskning av antalet exemplar kommer att ske i takt med att norra delbacken på Borrebacke växer igen med buskage och invaderas av knylhavre såvida klintsnyltroten inte hittar någon ny lokal med mycket väddklint. Det finns en skylt vid Borrebacke där det står att Malmö kommun årligen slår av backen. Detta är inte riktigt eftersom Malmö kommun inte vill sköta privatägd mark. Annars vore det troligen bra med slåtter om man då undviker att slå av väddklinten.

Det finns mycket väddklint utefter vägar men vägkanterna verkar vara alltför smala för att klintsnyltroten ska kunna hitta dit.

Citerad litteratur

Artportalen, SLU. www.artportalen.se

Bohlin, P. 1933. *Åkerogräsen och deras bekämpande*. Stockholm.

Bohlin, P. 1928. *De svenska gräsen*. Stockholm.

Kraft, J. 1979. Översikt över Orobanche, snyltrotsläktet i Sverige. *Svensk Bot. Tidskr. 73*: 27–37.

Kraft, J. 1982. Floran i Käglinge f d grustag. L*unds Botaniska förenings medlemsblad 1982*: 15–32.

Kreutz, C. A. J. 1995. *Orobanche. Die Sommerwurzarten Europas. Ein Bestimmungsbuch. 1 Mittel-*

und Nordeuropa. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.
Leche, J. 1744. Förteckning öfver de raraste växter i Skåne. Kungl. Svenska Vetenskapsakad. Handl. 5.
Lilja, N. 1870. *Skånes flora. 2:a upplagan*.
Magnusson, M. 2008. Klintsnyltroten i Skåne. *Svensk Bot. Tidskr. 102*: 163–176.
Magnusson, M. 2008. Klintsnyltrot i Skåne 2008. *Bot. Notiser 141*: 15–22.
Mattiasson, G. 2008. Snyltrötter i Sverige – en aktuell översikt. *Svensk Bot. Tidskr*. 102: 277–292.
Naturbasen – Danmarks Nationale Artsportal. https://www.naturbasen.dk
Nilsson, A. 1962. Något om naturtyper och flora i kustbandet norr om Landskrona. *Skånes Natur 1962*: 151-158.
Nilsson, H. 1947. Resultatrik frösådd av Orobanche major. *Bot. Not. 1947*:79–80.
Olsson, K.-A. 1999. Orobanche elatior. I: Aronsson M. (red.) *Rödlistade kärlväxter i Sverige. Artfakta*. ArtDatabanken, Uppsala, s. 565–566.
Thorogood, C.J. & Rumsey, F.J. 2021. *Broomrapes of Britain & Ireland. BSBI Handbook No. 22*. Botanical Society of Britain and Ireland, Durham.
Tyler, T. m.fl. (red.). 2007. *Floran i Skåne. Arterna och deras utbredning*. Lund.
Wahlenberg, G. (red.) 1823–1824. *Svensk Botanik, Band IX, plansch 596*. Palmblad & C., Upsala.
Weimarck, H. & Weimarck, G. 1985. *Atlas över Skånes flora*. Stockholm.
Weimarck, H. 1947. Tre rariteter i skånsk flora. I: *Natur i Skåne*: 267–275. Göteborg.

Klintsnyltrot ur Wahlenberg, G. 1823–1825. *Svensk Botanik Band IX*. Ritad av Lars Levi Lœstadius "*vid Kiviks eller Stenshufvuds Esperöd i Skåne*" den 27 juni 1822.